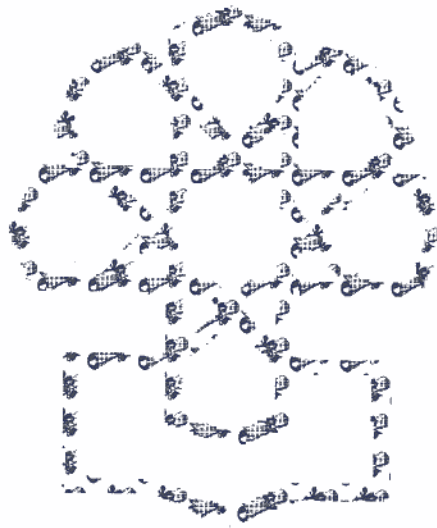

گزارش کارشناسی پیرامون

آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور

معاونت پژوهشی
فروردین ۱۳۷۵

کار: دفتر بررسیهای حقوقی

کد گزارش: ۲۰۰۱۲۹۵

آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور

عنوان لایحه

شماره ترتیب چاپ: ۱۹۰۲

شماره چاپ سابقه: ۱۸۴۶

شماره دفتر ثبت: ۵۸۰

تاریخ چاپ: ۱۳۷۵/۱/۱۴

کمیسیونهای ارجاعی: امور بهداشتی و بهزیستی -
امور اداری و استخدامی - امور اقتصادی و دارایی
و تعاون امور دفاعی

مشخصات لایحه

مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی

کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع رسانی پارلی

شماره: ۳۱۵۶

تاریخ: ۱۳۷۵ / ۲ / ۲۶

درباره لایحه آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور

کد گزارش: ۲۰۰۱۲۹۵

۱- مقدمه

امروزه دانش بشری مدام در حال تغییر و تحول است و این تحول مداوم، آموزش مداوم را ایجاب می‌نماید، به نحوی که متخصصان هر علمی، اطلاعات و یافته‌های خود را «به روز» نموده و با تحولات و یافته‌های جدید منطبق نمایند. این تحول و پویایی، به خصوص در رشته‌های علوم پزشکی مشهودتر است. به همین دلیل ضرورت و لزوم تصحیح یافته‌های قدیم و تحصیل یافته‌های جدید در این رشته‌ها محسوس‌تر است. نو آموزی علوم جدید مستلزم باز آموزی و تصحیح و تقویت یافته‌های قبلی است. لذا در این راستا و بر طبق اصل ۸۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران «قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور و ارتقای سطح دانش پزشکی آنها» و قانون تشکیل سازمان نظام پزشکی به ترتیب در تاریخهای ۶۹/۷/۲۲ و ۶۹/۴/۲۴ توسط کمیسیون بهداری و بهزیستی مجلس تصویب و اجرای آزمایشی آن به مدت ۵ سال مورد تصویب مجلس محترم قرار گرفت که قانون تشکیل سازمان نظام پزشکی اخیراً مورد تصویب قرار گرفت. به سبب ارتباط نزدیکی که این قانون با قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور دارد، زمینه لازم برای تصویب قانون اخیر نیز فراهم گردیده است. لذا با عنایت به اتمام مدت آزمایشی قانون، لایحه آموزش مداوم جامعه پزشکی جهت تصویب نهایی تقدیم مجلس گردیده که از جهت حقوقی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

الف - اهداف لایحه

همان طور که در مقدمه توجیهی لایحه بیان شده، اهداف لایحه عبارت است از:

- ۱- لزوم تداوم اجرای مفاد قانون مذکور به منظور ایجاد زمینه آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور.
- ۲- لزوم تصویب نهایی قانون مذکور با توجه به اتمام مهلت پنجساله اجرای آزمایشی آن.
- ۳- ارتقای سطح دانش پزشکی کشور.
- ۴- تقویت و تصحیح و تحکیم آموخته‌های قبلی.
- ۵- افزایش آگاهی نسبت به تازه‌های علمی و تخصصی در رشته‌های علوم پزشکی.
- ۶- پویایی متخصصان علوم پزشکی و تلاش آنها در جهت نوآموزی و خودآموزی.

ب - سابقه قانونگذاری

در ارتباط با موضوع این لایحه همان طور که ذکر شد، ابتدا قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور و ارتقای سطح دانش پزشکی آنها به تصویب رسید (مصوب ۶۹/۷/۲۲) و سپس در جلسه مورخ ۶۹/۱۲/۲۶ هیأت وزیران، آیین‌نامه اجرایی آن به تصویب رسید و در جلسه مورخ ۷۰/۲/۴ شورای

عالی بازآموزی، این شورا ضوابط کلی اجرای برنامه‌های بازآموزی جامعه پزشکی کشور را تعیین نمود. همچنین در قانون تشکیل سازمان نظام پزشکی مصوب ۶۹/۴/۲۴ نیز درخصوص بازآموزی جامعه پزشکی مواردی پیش بینی شده، بدین صورت که در اجرای قانون بازآموزی و نوآموزی وظایفی بر عهده سازمان مذکور گذاشته شده است.

ج - طرح موضوع

اولین موضوعی که در این خصوص مطرح می‌شود این است که ضرورت تصویب این لایحه و مبنای قانونی آن کدام است؟
دومین موضوع این است که آیا این قانون در صورت تصویب، با قوانین مرتبط تعارضی خواهد داشت یا خیر؟
سومین موضوع اینکه تغییرات صورت گرفته در این لایحه نسبت به «قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور و ارتقای سطح دانش پزشکی آنها» کدام است و آیا این تغییرات و اصلاحات به نحو مناسب صورت گرفته است یا خیر؟

۲- اظهار نظر کارشناسی

الف - ضرورت و مبنای قانونی تصویب لایحه حاضر

با توجه به مطالبی که در مقدمه و اهداف لایحه ذکر شد، به خصوص لزوم «به روز» نمودن اطلاعات و تحصیل یافته‌های جدید علم پزشکی و لزوم اجرای برنامه‌های تربیت نیروی انسانی گروه پزشکی در جهت نیل به خودکفایی، همچنین با توجه به اهمیتی که قانون اساسی و سایر قوانین مرتبط برای مسأله ارتقای سطح دانش پزشکی و امر پژوهش و تحقیق در این رابطه، قائل هستند، تردیدی در مورد ضرورت تصویب لایحه حاضر باقی نمی‌ماند. مضافاً اینکه، رشد و توسعه کمی و کیفی دانش پزشکی در سلامت جسمی و روحی جامعه و سرانجام در تحقق اهداف عالی جمهوری اسلامی بسیار مؤثر می‌باشد. در بخشی از اصل ۸۵ قانون اساسی چنین مقرر گردیده است: «مجلس می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیونهای داخلی خود تفویض نماید. در این صورت، این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می‌نماید به صورت آزمایشی اجرا می‌شود و تصویب نهایی آن با مجلس خواهد بود». ملاحظه می‌شود که طبق این اصل باید نسبت به قوانین آزمایشی تعیین تکلیف گردد؛ چرا که اعتبار قوانین آزمایشی محدود به مدت تعیین شده است و در صورت انقضای مدت، با استنباط از تصریح اصل فوق‌الذکر از آن پس دیگر معتبر نخواهد بود. لذا فقدان قانون، دولت را در اجرای وظایف محوله با مشکلات زیادی رو به رو خواهد ساخت. مضافاً اینکه مزایا و معایب، و نکات مثبت و منفی قوانین آزمایشی در عمل مشخص می‌گردد و ارائه لایحه جهت تصویب نهایی آنان نشان از موفقیت قانون آزمایشی در عمل و ضرورت آن برای جامعه دارد.

ب - تعارض یا عدم تعارض با قوانین مرتبط

- قانون تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

ماده (۵) قانون فوق الذکر مقرر می‌دارد: «معاونت پژوهشی این وزارت موظف است در اجرای بند ۴ اصل سوم قانون اساسی به منظور تقویت روح بررسی، تتبع و ابتکار در زمینه‌های علمی و فنی و پزشکی و انجام تحقیقات بنیادی و کاربردی در جمیع رشته‌های پزشکی و بالا بردن سطح علم پزشکی و نظارت بر پژوهش‌های علمی و هماهنگ ساختن واحدهای تحقیقاتی پزشکی، مؤسسات و واحدهای پژوهشی پزشکی موجود را توسعه داده و تقویت نماید.» با دقت در ماده مذکور ملاحظه می‌گردد که لایحه حاضر در راستای انجام وظایف اشاره شده در ماده است.

- قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

بند اول ماده (۱) قانون فوق الذکر در بیان وظایف وزارت بهداشت مقرر می‌دارد: «تدوین و ارائه سیاستها، تعیین خط‌مشی‌ها و نیز برنامه‌ریزی برای فعالیتهای مربوط به تربیت نیروی انسانی گروه پزشکی، پژوهش، خدمات بهداشتی، درمانی، دارویی، بهزیستی و تأمین اجتماعی.»

بند ۴ ماده (۱) نیز مقرر می‌دارد: «تعیین رشته‌ها و مقاطع تحصیلی مورد نیاز کشور و اجرای برنامه‌های تربیت نیروی انسانی گروه پزشکی در جهت نیل به خودکفایی». ملاحظه می‌گردد که در این قانون نیز آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص از وظایف وزارت بهداشت است که این مطلب به صورت عام بیان گردیده و شامل آموزشهای تکمیلی و بازآموزی و نوآموزی نیز می‌گردد.

- قانون تشکیل سازمان نظام پزشکی

در این قانون در قسمت وظایف و اختیارات در بند ۴ مقرر گردیده: «همکاری در اجرای برنامه‌های بازآموزی و نوآموزی مستمر پزشکان، دندانپزشکان، داروسازان و متخصصان و دکترهای حرفه‌ای علوم آزمایشگاهی در جهت رشد و ارتقای دانش پزشکی منطبق با پیشرفتهای علمی روز به درخواست مراجع ذی ربط.»

در بند ۲ ماده (۲) نیز تلاش در جهت ارتقای سطح دانش پزشکی به عنوان یکی از اهداف سازمان ذکر شده است. ایفای وظایف فوق و نیل به اهداف پیش بینی شده نیز مستلزم تصویب لایحه آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور است.

ج - مقایسه و تطبیق متن لایحه حاضر با قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور

متن لایحه حاضر با مفاد قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی تمایزهای دارد و در متن قانون آزمایشی تغییراتی صورت گرفته که ذیلاً بررسی می‌شود.

۱- اولین تغییری که صورت گرفته در عنوان قانون است؛ چراکه عنوان قبلی، «قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور و ارتقای سطح دانش پزشکی آنها» بود در حالی که عنوان لایحه فعلی عبارت است از «لایحه آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور». حال این سؤال مطرح می‌شود که منظور از این تغییر در عبارت چه بوده و آیا این تغییر صرفاً جنبه شکلی و ادبی دارد و یا اینکه از این تغییر در عنوان، تغییر در ماهیت، مورد نظر بوده است؟ در پاسخ می‌توان گفت که از عبارت «بازآموزی و نوآموزی» در عنوان قبلی چنین مستفاد می‌گردد که محتوای آموزش، هم شامل تکرار و بازآموزی آموخته‌های قبلی و هم شامل

تحصیل یافته‌های جدید است، اما از عبارت «آموزش مداوم» صریحاً چنین مفهومی برداشت نمی‌گردد، بلکه از سیاق آن چنین مستفاد می‌گردد که منظور، تحصیل مستمر یافته‌های جدید است. در حالی که از فحوای قانون بر می‌آید که آموزش مجدد آموخته‌های قبلی نیز منظور نظر است. البته چنانچه عبارت «آموزش مداوم» به صورت عام مورد نظر واقع گردد، می‌توان گفت که آموزش، اعم است از آموزش مجدد یافته‌های قبلی و تحصیل یافته‌های جدید. اما از آنجایی که همیشه تغییر در قانون حمل بر قصد خاص می‌شود می‌توان گفت برداشت اول معقول‌تر به نظر می‌رسد.

۲- در صدر ماده (۱) قانون آزمایشی بازآموزی و نوآموزی قبلاً به جهت تبصره ماده (۷)، عبارت «از تاریخ تصویب این قانون» به کار رفته بود اما در لایحه حاضر در سطر سوم عبارت «از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون» به کار رفته است و این به این دلیل است که تبصره ماده (۷) قانون آزمایشی که لازم الاجرا بودن قانون را از تاریخ تصویب پیش‌بینی کرده بود در لایحه حاضر تکرار نشده، لذا این لایحه وفق مقررات عمومی، پانزده روز پس از انتشار در روزنامه رسمی لازم الاجرا خواهد بود. همچنین عبارت «به منظور ارتقای سطح دانش پزشکی جامعه پزشکی کشور» به نحو زیر تغییر یافته: «به منظور ارتقای سطح دانش و مهارت‌های شغلی جامعه پزشکی کشور» که از لحاظ ادبی صحیح‌تر و با اهداف لایحه سازگارتر است. مضافاً اینکه در لایحه حاضر، عبارت «در طول هر پنج سال» به کار رفته که در قانون آزمایشی عبارت «هر پنج سال یک بار» به کار رفته بود که در این خصوص می‌توان گفت عبارت «در طول هر پنج سال» از لحاظ دستوری صحیح‌تر و با اهداف لایحه و عنوان آن که «لایحه آموزش مداوم جامعه پزشکی کشور» است سازگارتر می‌باشد؛ چرا که مداومت، در طول پنج سال است نه هر پنج سال یک بار.

۳- در تبصره (۱) ماده لایحه حاضر عیناً همان تبصره ۲ ماده (۱) قانون آزمایشی لزوم بازآموزی و نوآموزی تکرار شده که عبارت «بازآموزی و نوآموزی» در آن به کار رفته است و این تنها موردی است که در این لایحه از این عبارت استفاده شده است. در بقیه مواد به جای این عبارت از عبارت آموزش مداوم جامعه پزشکی استفاده شده، لذا بهتر است که در این تبصره نیز از عبارت اخیر استفاده شود.

۴- تبصره ۳ ماده (۱) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی با اعمال یک سری تغییرات ادبی در قالب تبصره ۲ ماده (۱) در لایحه حاضر بیان شده و تبصره (۱) نیز با اعمال یک سری تغییرات به صورت تبصره ۳ ماده (۱) بیان شده است. تبصره (۱) ماده (۱) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی مقرر می‌دارد: «کلیه مشمولین موضوع ماده (۱) این قانون موظفند حسب اعلام شوراهای هماهنگی و برنامه‌ریزی بازآموزی و نوآموزی استانهای مربوطه در دوره‌های تئوری و عملی بازآموزی و نوآموزی علوم پزشکی که از سوی دانشگاه یا دانشکده علوم پزشکی استان مربوطه تشکیل می‌گردد شرکت نمایند».

تبصره ۳ ماده (۱) لایحه حاضر مقرر می‌دارد: «کلیه شاغلان حرفه‌های وابسته پزشکی که به نحوی دارای مؤسسه یا دفتر کار هستند و خدماتی مانند مامایی، توانبخشی، فیزیوتراپی، ساخت اندام مصنوعی و ساخت عینک طبی ارائه می‌نمایند و کلیه مشمولان قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب ۱۳۳۴- موظف به شرکت در دوره‌های خاص آموزش مداوم هستند و صدور و تجدید مجوز یا پروانه کار آنها منوط به ارائه گواهی شرکت در این دوره‌هاست».

عبارت «کلیه مشمولین ماده (۱) این قانون» در صدر تبصره (۱) ماده (۱) قانون آزمایشی در تبصره ۳ ماده (۱) لایحه حاضر حذف شده و این به دلیل اشاره به مشمولین قانون مربوط به مقررات امور پزشکی،

دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب ۱۳۳۴ می‌باشد؛ چراکه قانون مذکور در برگیرنده عبارت حذف شده نیز می‌باشد. همچنین در ذیل این تبصره برخلاف قانون آزمایشی ضمانت اجرای عدم شرکت در دوره‌های آموزش که همان عدم صدور یا تمدید مجوز و پروانه کار می‌باشد نیز ذکر شده است.

۵- در صدر ماده (۲) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی مقرر شده است: «به منظور برنامه‌ریزی و هماهنگی در امور بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی در هر استان، شورایی به نام شورای هماهنگی و برنامه‌ریزی بازآموزی و نوآموزی در هر استان با ترکیب ذیل تشکیل می‌گردد». در صدر ماده (۲) لایحه حاضر مقرر گردیده: «به منظور برنامه‌ریزی و هماهنگی در امر آموزش مداوم جامعه پزشکی تحت پوشش هر دانشگاه یا دانشکده پزشکی مستقل، شورایی به نام شورای هماهنگی و برنامه‌ریزی آموزش مداوم جامعه پزشکی با ترکیب ذیل تشکیل می‌گردد».

ملاحظه می‌گردد که ضمن تغییر عنوان شورا، عبارت «در هر استان» حذف و به جای آن عبارت «تحت پوشش هر دانشگاه یا دانشکده پزشکی مستقل» به کار رفته است. از عبارت «در هر استان» در متن قبلی قانون چنین مستفاد می‌گردد که طبق قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور، در هر استان فقط یک شورای برنامه‌ریزی تشکیل می‌شود. حتی اگر در استان چند دانشگاه یا دانشکده پزشکی مستقل وجود داشته باشد و چنانچه در استان دانشگاه یا دانشکده پزشکی مستقل وجود نداشته باشد و یا اینکه متعدد باشد طبق تبصره ۲ ماده (۳) شورای عالی می‌تواند مسؤلیت اجرای بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی آن استان را به یکی از دانشگاهها و یا دانشکده علوم پزشکی مستقل استان دیگر و یا در صورت تعدد دانشگاه یا دانشکده‌ها به یکی از آنها واگذار و یا بین دانشگاههای مذکور تقسیم نماید. ایراد وارده بر این ماده در قانون آزمایشی این است که از آنجایی که پیش‌بینی شده بود در هر استان فقط یک شورای هماهنگی تشکیل شود (برخلاف لایحه حاضر که پیش‌بینی نموده تحت پوشش هر دانشگاه یا دانشکده پزشکی مستقل یک شورای هماهنگی تشکیل شود)، لذا در مواردی که در یک استان دو یا چند دانشگاه یا دانشکده پزشکی مستقل وجود دارد ترکیب اعضای شورای هماهنگی نامشخص می‌شود به عنوان مثال، مشخص نیست که منظور از رئیس دانشگاه یا دانشکده، رئیس کدام دانشگاه یا دانشکده می‌باشد همچنین است در مورد دیگر اعضای شورا. اما در لایحه حاضر این مشکل مرتفع گردیده چرا که تحت پوشش هر دانشگاه یا دانشکده پزشکی مستقل یک شورای هماهنگی تشکیل خواهد شد و شورای عالی فقط مسائل اجرایی آموزش را بین دانشگاه و دانشکده‌های مذکور تقسیم می‌نماید. به همین دلیل عبارت «استان مربوط» حذف گردیده است. ایراد وارده بر تبصره (۱) ماده (۳) لایحه حاضر این است که فقط به «دانشگاه علوم پزشکی» اشاره کرده، در حالی که باید به «دانشکده علوم پزشکی مستقل» نیز اشاره می‌شد.

همچنین در لایحه آموزش مداوم جامعه پزشکی در بندهای ۴ و ۵ ماده (۲)، معاون در مان و معاون بهداشت و داروی دانشگاه یا دانشکده علوم پزشکی مستقل نیز به اعضای شورا اضافه گردیده و در بند ۲ پیش‌بینی شده که نماینده رئیس سازمان نظام پزشکی نیز می‌تواند به جای وی در شورا شرکت نماید.

تبصره (۱) ماده (۳) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی در لایحه حاضر حذف شده است. تبصره مذکور موردی را پیش‌بینی می‌نمود که در استانی دانشگاه یا دانشکده علوم پزشکی مستقل وجود نداشته و یا اینکه اگر وجود دارد قادر به امر بازآموزی و نوآموزی نباشد که در این صورت پیش‌بینی شده بود که شورای عالی می‌تواند وظیفه آموزش را به دانشگاه یا دانشکده علوم پزشکی استان دیگری

واگذار نماید. شاید علت حذف این تبصره در لایحه حاضر موضوعیت نداشتن آن به دلیل وجود دانشگاه یا دانشکده علوم پزشکی مستقل و فعال در تمامی استانهای کشور باشد.

۷- تبصره ۲ ماده (۳) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی به صورت تبصره (۱) ماده (۳) لایحه حاضر بیان شده و عبارت «به یکی از دانشگاههای علوم پزشکی موجود در آن استان واگذار نماید» حذف شده، شاید حذف عبارت فوق بدین معنی باشد که شورای عالی لزوماً باید وظیفه اجرای آموزش را بین دانشگاهها تقسیم کرده و یا به یکی از آنها واگذار نماید. البته از کلمه «می تواند» در تبصره می توان چنین استنباط نمود که این تقسیم وظیفه اختیاری است و شورای عالی می تواند به نحو دیگری نیز عمل نماید، لذا چنانچه مقصود الزام شورای عالی به تقسیم وظیفه باشد کلمه «می تواند» باید به کلمه «باید» تغییر پیدا کند.

۸- تبصره ۳ ماده (۲) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی به صورت تبصره ۲ ماده (۳) لایحه حاضر بیان شده است. در این تبصره به همان عبارت «شورای هماهنگی و برنامه ریزی استانها» تکرار شده که به نظر می رسد کلمه استانها اشتباهاً ذکر شده و ناشی از تکرار مفاد تبصره قانون قبلی است. چرا که قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی تشکیل شورای یاد شده را در «استانها» پیش بینی کرده بود ولی لایحه حاضر تشکیل شورای عالی را تحت پوشش هر دانشگاه یا دانشکده علوم پزشکی مستقل پیش بینی نموده است. لذا شایسته است کلمه «استانها» از این تبصره (تبصره ۲ ماده (۳) لایحه) حذف گردد و یا به جای مناسب در تبصره منتقل شود.

۹- در ماده (۴) لایحه نیز همانند ماده (۴) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی کشور برای صدور و یا تمدید پروانه فعالیت در رشته های گروه پزشکی ارائه گواهی شرکت در آموزش مداوم جامعه پزشکی را لازم دانسته، با این تفاوت که در ماده (۴) قانون آزمایشی، ارائه گواهی شرکت در «آخرین دوره بازآموزی و نوآموزی علوم پزشکی» الزامی شده بود اما در ماده (۴) لایحه پیشنهادی، ارائه «گواهی شرکت در دوره های آموزش مداوم جامعه پزشکی مربوط که تا آن زمان شامل فرد می شود» الزامی شده است. از عبارت اخیر چنین مستفاد می گردد که ارائه گواهی شرکت در دوره های آموزش ماقبل آخر نیز الزامی است. همچنین در قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی خدمات و تسهیلات مورد استفاده افراد مشمول قانون، احصا شده بود و تشخیص غیر موجه بودن عدم شرکت اشخاص در دوره های آموزش با هیأت بدوی انتظامی سازمان نظام پزشکی بود اما در لایحه حاضر تعیین خدمات و تسهیلات مربوطه و نحوه استفاده و محرومیت از آنها به آیین نامه اجرایی قانون محول گردیده است. (بند ۲ و تبصره ۱، ۲ و ۳ ماده (۴) لایحه)

۱۰- ماده (۵) لایحه حاضر نیز مانند ماده (۵) قانون لزوم بازآموزی و نوآموزی جامعه پزشکی به منابع تأمین اعتبار جهت اجرای قانون اشاره نموده، و علاوه بر منابع قبلی یعنی یک درصد فروش شرکتهای دارویی و حق ثبت نام شرکت کنندگان در فعالیتهای آموزش مداوم، یک منبع دیگر در قالب عبارت «سایر منابع مانند کمکهای اشخاص حقیقی و حقوقی» پیش بینی نموده است. عبارت «سایر منابع»، دایره منابع تأمین اعتبار اجرای قانون را بسیار گسترده کرده و عبارت کمکهای اشخاص حقیقی و حقوقی جنبه تمثیلی دارد و می توان مصادیق دیگری تصور نمود. در مجموع می توان گفت که اصلاحات و تغییرات صورت گرفته به جا و مناسب بوده و باعث تکمیل قانون گردیده و یک سری تغییرات جزئی دیگر باید صورت گیرد که در قسمت پیشنهادها بیان می گردد.